

Energidepartementet

Høringsnotat

Forslag om endringer i forskrift om ekstern kvalitetssikring og
vedtaksmyndighet etter energiloven

26. mai 2025

1. Innledning

Energidepartementet foreslår endringer i forskrift av 21. juni 2013 nr. 681 om ekstern kvalitetssikring og vedtaksmyndighet etter energiloven.¹ Dette innebærer å avvikle kravet om ekstern kvalitetssikring og myndighetsbehandling av konseptvalgutredninger (KVU) for nye, store kraftledninger i transmisjonsnettet med spenning på minst 300 kV og lengde på minst 20 km, og samtidig oppheve bestemmelsene om at kompetansen til å fatte vedtak om konsesjon etter energiloven til slike anlegg legges til Kongen i statsråd. Den alminnelige delegeringen av konsesjonsmyndigheten etter energiloven til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) blir dermed gjeldende også for disse sakene, og departementet vil oppdatere gjeldende delegeringsvedtak.

Formålet med å endre forskriften er å forenkle og effektivisere myndighetenes behandling av nye, store kraftledningsanlegg. Departementet vil legge til at det etter forskrift om energiutredninger² fremdeles vil være krav om at Statnett og alle andre nettselskaper gjennomfører KVU for nettanlegg med spenning på minst 47 kV, og involverer berørte kommuner og fylkeskommuner i arbeidet med utredningen.

2. Bakgrunn for høringsforslaget

Effektiv utvikling og utnyttelse av strømmettet er viktig, blant annet for å kutte klimagassutslipp, utvikle nye arbeidsplasser og skape ny næringsvirksomhet og industri. Mangel på kapasitet i transmisjonsnettet er mange steder i landet en flaskehals for industri- og næringsaktører som ønsker å etablere virksomhet. Strømnettutvalget har i NOU 2022:6 *Nett i tide – om utviklingen av strømmettet* estimert at tiden det tar for Statnett og energimyndighetene å planlegge, godkjenne og bygge (ledetiden) nye anlegg i transmisjonsnettet ligger mellom 7-14 år. Energidepartementet mener dette er for lenge. For å forenkle og effektivisere myndighetsbehandlingen av nye, store kraftledningsanlegg, vil departementet avvikle KVU-ordningen og tilbakeføre kompetansen til å fatte vedtak om konsesjon til slike anlegg fra Kongen i statsråd til NVE.

KVU-ordningen

Bygging og drift av kraftledninger, transformatorstasjoner og andre elektriske anlegg i transmisjons-, regional-, og distribusjonsnettet med spenning over 22 kV, krever konsesjon etter energiloven § 3-1. For store kraftledninger med spenning på minst 300 kV og lengde over 20 km er det i dag krav om ekstern kvalitetssikring og myndighetsbehandling av konseptvalgutredning (KVU), gjerne omtalt som KVU-ordningen. Myndighetsbehandlingen av KVU må være avsluttet før tiltakshaver kan melde prosjektet til energimyndighetene og således starte den ordinære konsesjonsbehandlingen for nye, store kraftledninger. Dette følger av forskrift om ekstern kvalitetssikring og vedtaksmyndighet etter energiloven. KVU-ordningen ble innført i 2013 i etterkant av saken om 420 kV Sima-Samnanger (Hardanger-saken).

¹ Lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven)

² Forskrift 25. januar 2024 nr. 106 om energiutredninger

En konseptvalgutredning - KVV - er en faglig utredning av ulike konsepter som kan løse et definert problem eller behov, inkludert en samfunnsøkonomisk analyse av de ulike konseptene. I strømmettet betegnes konsepter også som systemløsninger. Et konsept kan for eksempel være en ny ledning mellom A og B, eller mellom C og D, oppgradering av eksisterende nett og alternativer til tiltak i transmisjonsnettet. I en KVV gjøres det ikke detaljerte vurderinger av arealbruk (trasevalg), teknologivalg (f.eks. luftledning vs. jordkabel), eller virkninger for miljø og andre direkte berørte interesser. Dette er vurderinger som gjøres senere i prosessen i forbindelse med at det fattes løsningsvalg om konkrete nettprosjekter.

Formålet med KVV-ordningen er å sikre tidlig politisk involvering, styrke energimyndighetenes styring med konseptvalget, synliggjøre behovet for tiltak og valgt konsept, og sikre den faglige kvaliteten på beslutningsgrunnlaget i de største kraftledningssakene. Da KVV-ordningen ble innført ble det antatt at det å løfte fram prinsipielle spørsmål om behov og konseptvalg tidlig i prosessen, ville bidra til at den etterfølgende behandlingstiden kunne reduseres.

KVV-ordningen gjelder for nye, store kraftledningsanlegg³ i transmisjonsnettet, som er nettet på de høyeste spenningsnivåene, som Statnett eier og driver. Ordningen oppstiller en rekke krav til prosess. Prosessen starter med at Statnett gjennomfører en KVV og sørger for at denne kvalitetssikres eksternt. Deretter blir KVV-en og kvalitetssikringsrapporten oversendt Energidepartementet for en prosessledende uttalelse om behovet for tiltak og anbefalt konsept. Energidepartementet sender KVV-en og kvalitetssikringsrapporten på offentlig høring og innhenter samtidig en vurdering fra NVE. Energidepartementet innhenter også innspill fra andre berørte departementer. Når Energidepartementet har gitt en uttalelse om behovet for tiltak og hvilke konsepter som kan utredes videre, kan Statnett melde, konsekvensutrede og konsesjonssøke tiltakene innenfor det aktuelle konseptet. Siden ordningen ble innført i 2013 har Energidepartementet behandlet og uttalt seg om fem KVV-er og gitt to dispensasjoner. To KVV-er er til behandling per april 2025. Saksbehandlingstiden i Energidepartementet har ligget på mellom 7 og 18 måneder. Sakene som har vært omfattet av KVV-ordningen, utgjør en begrenset andel av Statnetts portefølje av tiltak og planer, samt kraftledningssakene NVE og departementet behandler totalt sett. Energidepartementet har fra 2013 til og med 2023 behandlet i overkant av 100 kraftledningssaker. Det er imidlertid stor variasjon i disse sakenes karakter og størrelse.

Det er ulike syn på hvordan KVV-ordningen har fungert. Strømnettutvalget NOU 2022:6 *Nett i tide – om utviklingen av strømmettet*, mente at «(...) KVV-ordningen i stor grad har fungert etter hensikten, som blant annet var å få tidlig vurdering av behov og alternativer, et godt faglig grunnlag og tidlig politisk involvering, men at det er rom for forbedringer. Det var, etter utvalgets forståelse, ikke slik at redusert tidsbruk var et av hovedargumentene for å innføre KVV-ordningen, men at det ble lagt til grunn at

³ Kraftledninger med spenning på minst 300 kV og lengde på minst 20 km.

prosessen ikke skulle forårsake unødig forsinkelser (...) Når det gjelder ekstern kvalitetssikring og samlet tidsbruk, mener utvalget at det er rom for forbedringer (...)». I høringsinnspill til NOUen har flere uttrykt at ordningen bidrar til å øke tiden det tar å planlegge, godkjenne og bygge store kraftledningsanlegg.

Som del av oppfølgingen av NOU 2022:6 la regjeringen i april 2023 fram *Regjeringens handlingsplan for raskere nettutbygging og bedre utnyttelse av nettet*. I handlingsplanen står det blant annet at «*Erfaringsgrunnlaget med KVVU-ordningen er fortsatt begrenset og gir ikke grunnlag for å konkludere rundt hvordan ordningen påvirker den samlede tidsbruken i konsesjonsprosessen for store kraftledningssaker.*» Regjeringen varslet i handlingsplanen at KVVU-ordningen skulle videreføres og forbedres, blant annet ved å redusere saksbehandlingstiden. Det fremkommer at departementet vil ha som mål at behandlingstiden for KVVUer ikke skal overstige 9 måneder, inkludert høring. Departementets uttalelse til KVVU for «Østre Korridor» i mars 2024, hadde en behandlingstid på 8 måneder. Handlingsplanen varslet også at ordningen skulle evalueres med sikte på å forbedre og effektivisere prosessen ytterligere. Siden dette har de ulike sidene ved KVVU-ordningen vært til vurdering i Energidepartementet. På bakgrunn av at det er et begrenset antall saker som siden innføringen i 2013 har vært omfattet av KVVU-ordningen, mener Energidepartementet det ikke er grunnlag for å konkludere entydig på hvordan ordningen påvirker ledetiden, herunder tidsbruken i konsesjonsbehandlingen, for de største kraftledningssakene. Imidlertid mener Energidepartementet det er mulig å oppnå tilstrekkelig gode avklaringer av behov og konsepter før konsesjonsfasen gjennom enklere og mindre ressurskrevende prosesser etter kravene i forskrift om energiutredninger, som nærmere omtalt under 4. *Departementets forslag*. Departementet vektlegger målet om forenkling av konsesjonsprosessen tungt i denne saken.

Den 18. mars 2025 la Riksrevisjonen fram sin rapport⁴ om myndighetenes arbeid med å sikre tilstrekkelig kapasitet i strømmettet. Riksrevisjonen fant det kritikkverdig at det ikke er nok kapasitet i strømmettet og pekte blant annet på at konsesjonsmyndighetene må ta større hensyn til målet om raskere prosesser. Energidepartementet deler vurderingen av at prosessene knyttet til planlegging og konsesjonsbehandling av nett må gå raskere, og har varslet og satt i gang flere tiltak for å effektivisere og forenkle saksbehandlingsprosessene. Blant annet er det gjennomført en betydelig satsing på digitalisering av konsesjonsprosessene og etablert et hurtigspor for rask behandling av godt forberedte og lite konfliktfylte søknader om nett. Et annet tiltak departementet mener vil bidra til raskere prosesser, er å avvikle KVVU-ordningen.

Vedtaksmyndighet etter energiloven

Kompetansen til å fatte vedtak om konsesjon etter energiloven til nye, store kraftledninger med spenning på minst 300 kV og lengde på minst 20 km, ligger til Kongen i statsråd. Dette følger av forskrift om ekstern kvalitetssikring og vedtaksmyndighet etter

⁴ Riksrevisjonens undersøkelse av kapasiteten i strømmettet, Dokument 3:7 (2024-2025)

energiloven. Vedtaksmyndigheten ble med forskriften av 2013 hevet fra NVE til Kongen i statsråd samtidig med innføringen av KVU-ordningen, etter Stortingets behandling av Meld. St. 14 (2011-2012) (nettmeldingen), jf. Innst. 287 S (2011-2012).

I saker om nye, store kraftledninger der Kongen i statsråd fatter vedtak, følger NVE de samme saksbehandlingsprosedyrene som i de mindre sakene, inkludert prosessen tilknyttet konsekvensutredninger, men fremmer en innstilling til departementet i stedet for å fatte vedtak. NVEs innstilling er en sentral del av grunnlaget for departementets videre behandling. NVEs innstilling høres og departementet avholder regelmessig møter og foretar befarung i disse sakene. Når saken er tilstrekkelig opplyst, fremmer departementet en tilråding for Kongen i statsråd. Vedtak fattet av Kongen i statsråd (kongelig resolusjon) kan ikke påklages.

I nettmeldingen fremgår det at hovedformålet med å heve vedtaksmyndigheten for de store kraftledningene fra NVE til Kongen statsråd var å oppnå mer effektive beslutningsprosesser ved bedre involvering av interesser som kunne berøres dersom tiltak endret seg underveis i departementets klagebehandling. I nettmeldingen står det blant annet:

Etter dagens system fatter NVE førsteinstansvedtak, mens OED er klageinstans. I de senere årene har alle NVEs vedtak i store kraftledningssaker blitt påklaget. I en klagesak er det i hovedsak klagerne som uttaler seg. Øvrige involverte, som kan bli berørt dersom prosjektutformingene endrer seg i klageomgangen, har vanskeligere for å komme med innspill. Det er derfor usikkert om de engasjerer seg i en klageomgang. Arbeidet med klagen i NVE, som foreskrevet i forvaltningsloven, tar tid. For å sikre mer effektive beslutningsprosesser med deltakelse av alle berørte, vil regjeringen heve vedtaksmyndigheten for større kraftledningssaker. Det legges opp til at NVE utarbeider innstilling til departementet. Saken avgjøres så gjennom endelig vedtak av Kongen i statsråd (...) Etter dagens ordning begrenses behandlingen i departementet i praksis til de parter som berøres av det påklagede konsesjonsvedtaket. Rettighetshavere og andre interessenter som berøres av traséalternativer som ikke omfattes av NVEs konsesjonsvedtak har i dag verken formell status eller noen klar oppfordring til å engasjere seg i klagerunden. Dette til tross for at utfallet av en klagebehandling kan bli at andre traséalternativer velges. Regjeringen mener at flytting av vedtaksmyndigheten vil legge til rette for et bedre og mer fullstendig beslutningsgrunnlag når saken kommer til departementet og regjeringen. Rettssikkerheten og hensynet til forutsigbarhet for alle potensielt berørte vil også styrkes ved den foreslåtte endring (...).

Tilbakeføring av vedtaksmyndighet fra Kongen i statsråd til NVE er senere vurdert av Strømnettutvalget (NOU 2022:06). Utvalget skriver blant annet at:

Utvalget har mottatt innspill om at departementets behandling av NVEs innstilling før vedtak hos Kongen i statsråd, er tidkrevende, blant annet fordi det innebærer full behandling og vurdering av alle sider av saken to ganger, uten at det så langt har ført til vesentlige endringer i endelig løsning. Det fremheves at en klagebehandling i

departementet kan avgrenses til de konkrete klagegrunnene og dermed gjør departementets saksbehandling enklere og mer effektiv.

Strømnettutvalget anbefalte likevel ikke å tilbakeføre vedtaksmyndighet til NVE, da de mente det ikke var grunnlag for å anta at det ville gi vesentlig reduksjon i saksbehandlingstiden. Utvalget mente samtidig at det har en verdi med politisk forankring av vedtak i store kraftledningssaker. Utvalget pekte imidlertid på at departementet bør tilstrebe å redusere tiden det tar å behandle disse store sakene.

Å fjerne dagens ordning med vedtaksmyndighet hos Kongen i statsråd, vil etter departementets vurdering innebære en forenkling i myndighetsbehandlingen av de store kraftledningene ved at NVE fatter førsteinstansvedtak etter å ha ferdigbehandlet konsesjonssøknaden. Eventuell etterfølgende klagebehandling i departementet vil da kunne avgrenses av det som måtte komme av klager og de temaene klagene omfatter. Etter departementets vurdering vil også vedtak i NVE kunne legge til rette for at Statnett kan gå videre med grunnverv og detaljprosjektering på mindre konfliktfylte strekninger, selv om konsesjonsvedtaket er påklaget. Det følger av forvaltningsretten at et vedtak kan iverksettes når det er fattet og det gjelder også når vedtaket er påklaget, med mindre det fattes eget vedtak om utsatt iverksettelse etter forvaltningsloven § 42.

3. Gjeldende rett

For store kraftledningssaker gjelder følgende saksgang⁵:

Figur 1: Fremstilling av gjeldende konsesjonsprosess for store kraftledningssaker

⁵ <https://www.nve.no/konsesjon/konsesjonsbehandling-av-nettanlegg/behandlingsprosess-for-nettanlegg/saksgang-c/>

Forskrift om energiutredninger

For nye nettanlegg med spenning på minst 47 kV må det etter forskrift om energiutredninger (heretter *FOE*) gjennomføres en konseptvalgutredning før tiltakshaveren kan melde og eventuelt søke om konsesjon. Dette følger av FOE §9, og gjelder med mindre konseptvalgutredning åpenbart er unødvendig.

FOE stiller krav om at konseptvalgutredningene skal være i samsvar med anerkjent metode for samfunnsøkonomiske analyser, og skal blant annet:

A. Beskrive behovet for å gjøre tiltak i nettet og konsekvenser ved fravær av tiltak

B. Beskrive relevante konsepter, inkludert et nullalternativ

C. Inneholde en vurdering av om behovet kan løses gjennom økt nettutnyttelse, andre alternativer til nettutbygging, eller tiltak i tilgrensende nett

D. Vurdere virkninger av konseptene, beskrive usikkerhet i vurderingene, og gi en begrunnet anbefaling av konsept

Forskriften stiller ikke krav til omfanget av konseptvalgutredningen, men NVE har gitt ut en veileder for *Samfunnsøkonomisk analyse av nettiltak*⁶ med anbefalinger om hvordan omfanget av analysene kan tilpasses.

Forskriften stiller videre krav om at informasjon om utredninger og tiltak i nettet skal leveres digitalt i PlanNett⁷. PlanNett er en nettjeneste som forvaltes av NVE og holdes oppdatert av nettselskapene. Nettsiden er åpen for alle og gir oversikt nettselskapenes utredninger (unntatt utredninger med kraftsensitiv informasjon), herunder KVU, planlagte tiltak og milepæler. Forskriften stiller også krav om at nettutredningen skal involvere relevante kommuner og fylkeskommuner i arbeidet med nettutredninger (herunder KVU), og vurdere hvilke andre relevante aktører som skal involveres i arbeidet med nettutredningen. NVE kan føre kontroll med at kravene i forskriften overholdes, og pålegge utredninger i tråd med forskriften. For nye, store kraftledninger med spenning på minst 300 kV og lengde på minst 20 km gjelder i tillegg de særskilte kravene under KVU-ordningen, jf. omtale i kapittel 2.

Konsesjonsprosessen

Bygging og drift av kraftledninger, transformatorstasjoner og andre elektriske anlegg i transmisjons-, regional-, og distribusjonsnettet med spenning over 22 kV, krever konsesjon etter energiloven § 3-1. Konsesjon etter energiloven forutsetter at tiltaket er samfunnsmessig rasjonelt, hensyntatt allmenne og private interesser som blir berørt, jf. energiloven § 1-2 (formål). Myndigheten til å avgjøre søknader om konsesjon etter energiloven er delt etter størrelsen på tiltaket. Konsesjon til de største kraftledningsanleggene med spenning på minst 300 kV og lengde på minst 20 km, gis som kongelig resolusjon. I disse sakene gir Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) en innstilling til Energidepartementet, som forbereder saken for Kongen i statsråd. Vedtak

⁶ <https://veiledere.nve.no/samfunnsokonomiske-analyser-av-nettiltak/>

⁷ <https://plannett.nve.no/>

ved kongelig resolusjon kan ikke påklages. Øvrige konsesjonspliktige nettanlegg avgjøres av NVE, med Energidepartementet som klageinstans.

Konsesjonspliktige nettanlegg er konsekvensutredningspliktige etter forskrift om konsekvensutredninger⁸ under plan- og bygningsloven⁹. Formålet med konsekvensutredning er å identifisere og beskrive tiltakets virkninger på miljø og andre samfunnsinteresser. For nye kraftledninger med spenning på minst 132 kV og lengde på minst 15 km må det etter forskrift om konsekvensutredninger sendes melding om tiltaket med forslag til utredningsprogram til NVE. Regjeringen fastsatte 9. mai 2025 endringer i forskriften som innebærer at terskelen for meldeplikt for ledninger på 132 kV, fra og med 1. juli 2025, økes fra 15 km til 50 km. Meldingen og utredningsprogrammet skal beskrive tiltaket, forhold som skal utredes, alternative nettløsninger og traseer, og prosessen videre. Melding og utredningsprogram sendes på høring, før NVE fastsetter utredningsprogrammet. Tiltakshaver kan deretter gjennomføre konsekvensutredninger i henhold til det fastsatte utredningsprogrammet og søke om konsesjon.

Konsesjonsbehandlingen skal ivareta prosesser og hensyn nedfelt i en rekke lover og skal sørge for at viktige samfunnshensyn avveies på en forsvarlig måte. I konsesjonsbehandlingen gjennomfører energimyndighetene høring av søknaden med tilhørende konsekvensutredninger, og befarer i mange tilfeller tiltaksområdet sammen med berørte interesser. Energimyndighetene kan be om tilleggssutredninger og/eller oppdatert informasjon dersom forhold ikke er tilstrekkelig utredet eller har endret seg mye siden søknaden ble mottatt.

I konsesjonen til et nytt nettanlegg vil det i mange tilfeller fastsettes vilkår om at konsesjonæren skal utarbeide en detaljplan som må godkjennes av NVE før anleggsarbeidet kan starte. Detaljplanen beskriver den endelige utformingen av anlegget, hvordan miljøhensyn som er kommet frem i konsesjonsprosessen skal ivaretas, og utfyller for øvrig konsesjonen så langt det er nødvendig. Detaljplanen sendes normalt på høring, og godkjennes av NVE ved enkeltvedtak. Vedtak om godkjenning av detaljplan blir som oftest fattet med vilkår, og godkjenningen av detaljplan kan påklages til Energidepartementet. NVE fører tilsyn med at konsesjonsgitte nettanlegg bygges og driftes i tråd med lovfestede krav og vilkårene i vedtakene om konsesjon og godkjent detaljplan.

4. Departementets forslag

Energidepartementet foreslår endringer i forskrift av 21. juni 2013 nr. 681 om ekstern kvalitetssikring og vedtaksmyndighet etter energiloven. Endringene innebærer å avvike kravet om ekstern kvalitetssikring og myndighetsbehandling av konseptvalgutredninger (KVU) for nye, store kraftledninger med spenning på minst 300 kV og lengde på minst 20

⁸ Forskrift 21. juni 2017 nr. 854 om konsekvensutredninger (KU-forskriften)

⁹ Lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)

km, og samtidig oppheve bestemmelsene om at kompetansen til å fatte vedtak om konsesjon etter energiloven til slike anlegg legges til Kongen i statsråd. Den alminnelige delegeringen av konsesjonsmyndigheten etter energiloven til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) blir dermed gjeldende også for disse sakene. Nye, store kraftledninger vil etter avvikling av kravet underlegges de samme utredningskrav som mindre nettanlegg, i tråd med FOE.

Bestemmelsen i forskriften § 3 første ledd, bokstav b) om at Kongen fatter vedtak i saker om nye elektriske anlegg for tilknytning av vannkraftverk som krever konsesjon av Kongen i statsråd etter vassdragslovgivningen, videreføres.

Avvikle KVV-ordningen

Ved avvikling av KVV-ordningen fjernes det et prosessledd i myndighetsbehandlingen av nye, store kraftledninger. Det vil etter forskrift om energiutredninger (§4 og §9) fremdeles være krav om at Statnett, på lik linje med andre nettselskaper, må gjennomføre KVV i samsvar med anerkjent samfunnsøkonomisk metode og involvere relevante kommuner og fylkeskommuner i prosessen med å utvikle nye tiltak i nettet. Det vil også være viktig at Statnett belyser behovet for tiltak og begrunnelsen for valgt konsept, for berørte interesser.

Analyser og utredninger med god kvalitet i tidlig fase er viktig for at den påfølgende konsesjonsprosessen skal være effektiv og at de riktige tiltakene i kraftnettet blir gjennomført til riktig tid. For at avvikling av kravet til ekstern kvalitetssikring og myndighetsuttalelse skal bidra til reell reduksjon i saksbehandlingstid, er det viktig at Statnett sørger for god kvalitet på konseptvalgutredningen etter FOE, slik at det ikke blir behov for tidkrevende tilleggsutredninger på senere tidspunkt i konsesjonsprosessen.

NVE kan etter FOE føre kontroll med KVV-en, men kontrollen vil ikke være like detaljert og omfattende som under dagens ordning med ekstern kvalitetssikring og myndighetsbehandling av KVV. Siden hovedhensikten med å avvikle KVV-ordningen er å forenkle og kutte ned på saksbehandlingstiden, er det viktig at NVE finner gode rutiner for å prioritere utredninger som skal tas ut til kontroll. Kontrollen vil innebære at NVE vurderer om beslutningsgrunnlaget er godt nok for den etterfølgende konsesjonsprosessen, og om KVV-en tilfredsstiller kravene i FOE og punktene a-d §9.

Tidlige avklaringer av spørsmål om behov for tiltak og konsepter legger til rette for effektive prosesser i konsesjonsfasen, fordi konsesjonsbehandlingen da kan konsentreres om konkrete løsningsvalg, areal- og miljøvirkninger og andre direkte berørte interesser.

Omfanget og detaljeringsgrad i KVV-en bør tilpasses tiltakets størrelse og virkninger i tråd med anbefalingene i energimyndighetenes veileder om samfunnsøkonomisk analyse av tiltak. For tiltak med betydelige nytte- og kostnadsvirkninger, bør det i meldingen om tiltakene gis en overordnet vurdering av om og i så fall hvordan behovet for å gjøre tiltak har endret seg siden KVV ble gjennomført, om det opprinnelige konseptvalget står seg, herunder om det er endrede planer for andre tiltak innenfor konseptet, for eksempel rekkefølge eller tidspunkt for trinnvise tiltak.

Ved avvikling av kravet om ekstern kvalitetssikring og myndighetsbehandling av KVV, vil det ikke lengre være en formell høring av KVVUen. Dette kan gi tidsbesparelser, men kan samtidig bety at overordnede spørsmål om behovet for tiltak og valgte konsepter blir et mer fremtredende tema i konsesjonsprosessen. Forskrift om energiutredninger stiller krav om at Statnett og andre nettselskap skal involvere relevante kommuner og fylkeskommuner i arbeidet med nettutredninger, og vurdere hvilke andre aktører som skal involveres. Det vil være viktig å involvere samiske interesser i utredningsfasen, der det er relevant. Samiske interesser vil også få tilbud om konsultasjon med energimyndighetene i forbindelse med fastsettelse av utredningsprogram, i saker som er konsultasjonspliktige etter sameloven. For å unngå økt tidsbruk i konsesjonsfasen på overordnede spørsmål om behov og konsepter, mener departementet det er viktig at Statnett involverer sentralt berørte interesser i utredningsfasen, og på en god måte belyser behovet for tiltak og begrunner valg av konsept med utgangspunkt i en samfunnsøkonomisk vurdering. Statnett bør i meldingen om tiltak som sendes til NVE beskrive hva selskapet har gjort for å involvere berørte interesser i utredningsfasen.

Avvikling av KVVU-ordningen vil medføre at myndigheter mister anledningen til å stanse et tiltak i tidlig fase ut over de bestemmelsene om tidlig saksavslutning som er foreslått tatt inn i energiloven i Prop. 43 L (2024-2025), men som neppe er aktuelle å bruke i store kraftledningssaker. Gjennom kontroll av konseptvalgutredninger er det viktig at NVE gir signaler og innspill til hva som bør inkluderes eller undersøkes grundigere som ledd i videre utredninger av et tiltak i nettet, og som kan fastsettes som utredningskrav ved behandlingen av en melding.

Tilbakeføre vedtaksmyndighet fra Kongen i statsråd til NVE

Ved å oppheve § 3 første ledd, bokstav a) i forskrift om ekstern kvalitetssikring og vedtaksmyndighet etter energiloven, tilbakeføres kompetansen etter energiloven til å fatte vedtak om konsesjon til nye, store kraftledninger fra Kongen i statsråd til Energidepartementet og dermed omfattes av den generelle delegeringen til NVE. Dette innebærer at systemet der NVE fatter førsteinstansvedtak og ED er klageinstans, blir gjeldende for nye, store kraftledningsanlegg, på lik linje med øvrige konsesjonspliktige nettanlegg. NVE vil fatte vedtak fremfor å lage en innstilling, og det blir dermed gjeninnført en formell klagerett med to-instansbehandling i de største kraftledningssakene.

Ved tilbakeføring av vedtaksmyndighet til NVE, vil interesser som berøres av tema tatt opp i klagen måtte varsles som ledd i klagebehandlingen, jf. forvaltningsloven § 33 tredje ledd. For å bidra til forenkling og tidsbesparelser, vil Energidepartementets i stor grad kunne avgrense vurderingene i klagesaksbehandlingen til de temaene som tas opp i klagen. Forvaltningslovens alminnelige bestemmelser i § 34 om klageinstansens kompetanse ligger imidlertid fast.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser

Ved avvikling av ekstern kvalitetssikring og myndighetsbehandling av KVV, vil ledningsanlegg med spenning på minst 300 kV og lengde på minst 20 km underlegges de

samme utredningskrav som mindre, meldepliktige nettanlegg, i tråd med forskrift om energiutredninger og konsekvensutredningsforskriften.

Statnett vil spare ressurser ved at det ikke blir krav om å gjennomføre ekstern kvalitetssikring. Samtidig må Statnett i større grad selv sørge for at kvaliteten på KVUen er god og belyse behovet for tiltaket og det valgte konseptet godt i meldingen og konsesjonssøknaden. I fravær av ekstern kvalitetssikring må NVE bruke mer av egne ressurser på å vurdere om KVUen er utarbeidet i tråd med kravene i FOE. Eventuelt økt ressursbehov i NVE må ses i sammenheng med utviklingen i tilfanget av større nettsaker og vurderes i de ordinære budsjettprosessene. Tiltaket forventes å ha små økonomiske og administrative konsekvenser for departementet. Departementet vil spare ressurser på å ikke utarbeide en prosessledende uttalelse til KVUen.

Forutsatt at Statnett sørger for gode utredninger og vurderinger i KVUene etter FOE og god involvering av berørte interesser, samt at NVE etablerer gode rutiner for kontroll av KVUene og oppdaterer krav til melding og utredningsprogrammer, vurderer departementet at saksbehandlingen av store kraftledninger vil kunne gå raskere og fremdeles være faglig forsvarlig. Departementet påpeker i den forbindelse på at alle konsesjonspliktige tiltak i nettet vil være gjenstand for en grundig konsesjonsprosess, jf. omtale i kap.3.

Erfaringer fra før myndigheten ble flyttet til Kongen, tilsier at mange vedtak om nye, store kraftledningsanlegg blir påklaget til departementet. Antallet saker som må behandles på departementsnivå vil derfor ikke nødvendigvis bli redusert vesentlig selv om vedtaksmyndigheten flyttes tilbake fra Kongen i statsråd til NVE. Flytting av vedtaksmyndighet til NVE kan medføre noe økt ressursbruk i NVE, hovedsakelig ved at NVE må forberede klagesakene for Energidepartementet. Energidepartementet vil kunne spare ressurser, hovedsakelig ved at behandlingen i større grad kan avgrenses til klagegrunnene, og at ved at klagesaker avgjøres av departementet og saken derfor ikke må forberedes for Kongen i statsråd.

6. Forslag til forskriftsendring

Forskrift om endring i forskrift 21. juni 2013 nr. 681 om ekstern kvalitetssikring og vedtaksmyndighet etter energiloven

Fast ved kongelig resolusjon av xx.xxxx 2025 med hjemmel i [lov 29. juni 1990 nr. 50](#) om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) [§ 2-1](#) og [§ 2-2](#).
Fremmet av Energidepartementet.

I

I forskrift 21. juni 2013 nr. 681 om ekstern kvalitetssikring og vedtaksmyndighet etter energiloven gjøres følgende endringer:

Forskriftens tittel skal lyde:

Forskrift om vedtaksmyndighet etter energiloven.

§§ 1 og 2 oppheves.

Nåværende §§ 3 og 4 blir §§ 1 og 2, og § 1 skal lyde:

§ 1. Vedtak

Kongen i statsråd fatter vedtak om konsesjon etter energiloven § 3-1 *for nye elektriske anlegg for tilknytning av vannkraftverk som krever konsesjon av Kongen i statsråd etter vassdragslovgivningen.*

II

Forskriften trer i kraft xx.xx.2025